

2021-03-03
Slutversion

Bedömning av påverkan på ekologi

Detaljplan för Vitsand, Farsta

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Farsta stadsutveckling AB
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2021-03-03
Uppdragsansvarig: Tim Schnoor
Medverkande: Dan Jansson
Intern granskning av rapport: Tim Schnoor
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7342
Bilder på framsidan: Träd inom planområdet, Ekologigruppen

Syfte med utredningen

Denna bedömning är en uppdatering av tidigare genomförd konsekvensbedömning för samrådsförslaget av detaljplanen för Telestaden, Farsta (Figur 1, Ekologigruppen 2019). I detta skede har Ikano bostad gått vidare till samråd med en del av området, kallat detaljplan Telestaden Vitsand Norra. Uppdraget syftar till att ge ett underlag för vidare planarbete. Bedömningen baseras på en illustrationsplan framtagen av White (figur 2) och naturvärden samt spridningsanalys framtagna av Ekologigruppen (2019a, 2019b).

Figur 3. Området som utretts i tidigare skeden markerat med blått/lila. Aktuell planområde (dp Vitsand) ungefärligt utmarkerat med röd avgränsning.

Figur 4. Illustrationsplan dp Telestaden Vitsand Norra, daterad 201124.

Beskrivning av naturmiljöernas ekologiska känslighet

Naturvärden inom strukturplanen är i synnerhet knutna till den nordvästra ekdungen med flera särskilt skyddsvärda träd, samt den hållmarkstallskog som ligger sydväst inom planområdet. Utöver det är det enskilda träd eller mindre trädklädda dungar som bär naturvärden.

Dessa trädmiljöer innefattar ofta flera känsliga arter, som påverkas av avverkning eller skuggning från närliggande byggnader. Vid inventeringen av hållmarkstallskogen påträffades signalarten hasselticka och ekticka vilket antyder att skogsområdet har höga naturvärden. Den här typen av gammal tall- och ekmiljöer med gamla träd måste finnas kontinuerligt inom området, för att värdena ska kunna finnas kvar i framtiden. De tre jättekarna har bedömts särskilt skyddsvärda. Detta grundar sig i att jättekar ofta har förekomst av rödlistade arter kopplade till ljusöppna miljöer, och den här typen av träd fungerar som habitat för många unika arter. Dessa träd bör ges särskilt fokus för att behålla förutsättningar för dessa arters fortlevnad.

I Stockholm stads analys av spridningssambanden för eklevande insekter är det tydligt att hela området ingår i det regionala nätverket för eklevande insekter, där skogsområdena har pekats ut som de mest värdefulla för spridningssambanden i området. Detta indikerar att dessa områden är viktiga för hur insekter rör sig i landskapet och bör därför bevaras. Gör dem inte det riskerar sambanden bli försvagade och mindre robusta mot framtida förändrad markanvändning. Av denna anledning bör ekar och deras fortlevnad ha särskilt fokus vid utformning av områdets planstruktur.

Konsekvenser av planförslag

Bedömningen utgår från strukturplanen som arkitektkontoret White tagit fram (figur 2). Utifrån strukturplanen har utredningen bedömt vilka utpekade naturvärden som påverkas av den planerade bebyggelsen. Den nya visionen för området innebär också vissa tillägg av grönsatser i form av planteringar på bostadsgårdar, planteringar och en kvarterspark. Dessa har vägts in i bedömningen av konsekvenser.

Påverkan på livsmiljöer

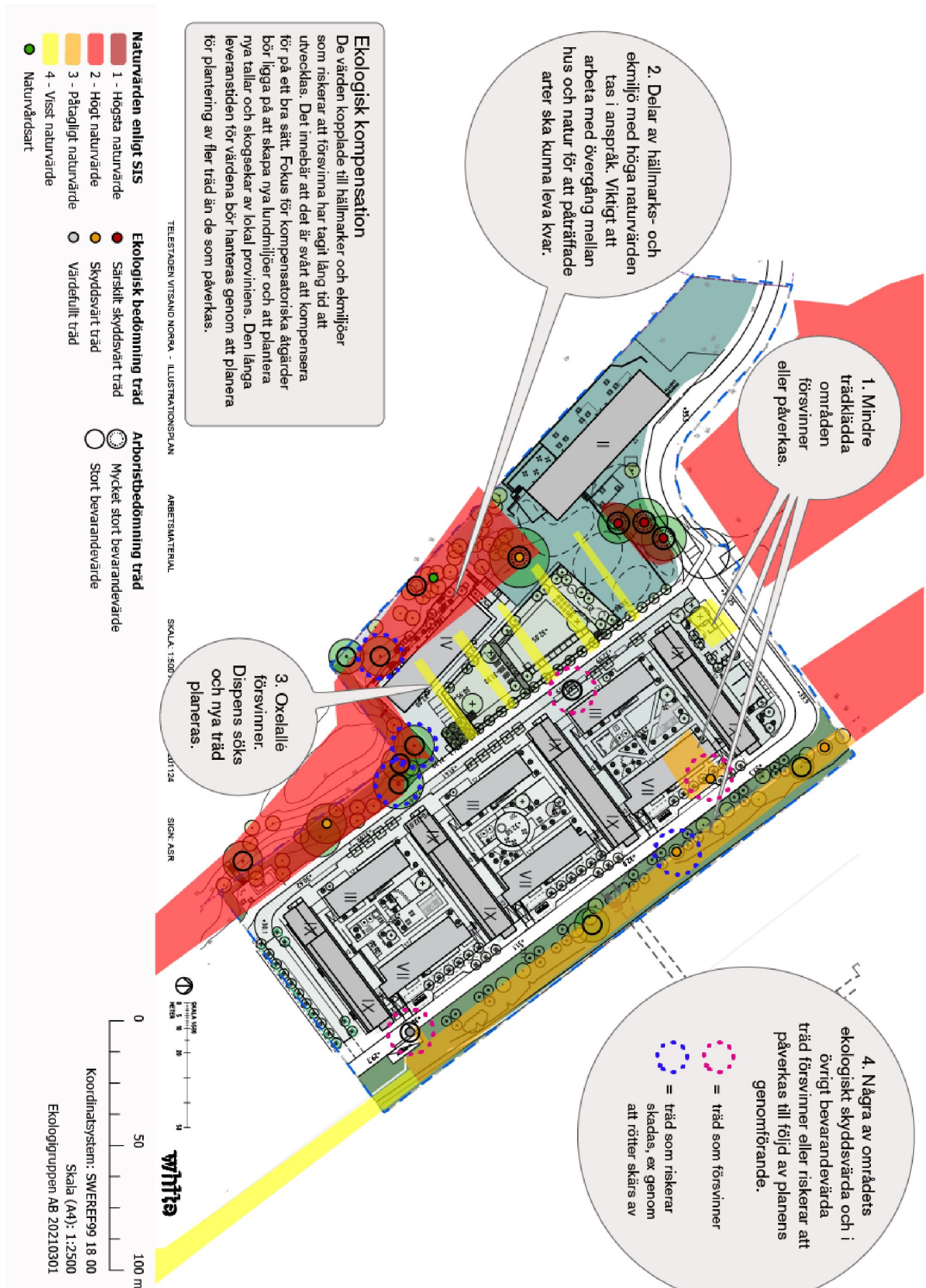
Bebyggelsen som planeras riskerar att ta mindre delar av de utpekade naturvärdena i anspråk. Främst är det skog med ekar och tallar av regionalt värde (naturvärdesklass 2), mindre blandskogsdungar och trädklädda områden av naturvärdesklass 3 som tas bort eller riskerar att påverkas. Oxelalléer längs med parkeringen i norra delen av området kommer att försvinna, men eftersom de endast har låga/måttliga värden blir effekten liten. Allén är dessutom biotopskyddad och ersättningsträd kommer att planteras inom området. På sikt bedöms ingen skada kvarstå av nedtagandet av alléerna.

Genomförande av planen kommer också innebära att det i viss utsträckning skapas nya naturvärden på innergårdar och allmän platsmark. Det rör sig främst om så kallad generell natur, det vill säga bärande och blommande buskar och örter, några nya träd (utöver de som planteras som ersättning för allén som tas bort) samt några livsmiljöer för fåglar och insekter i form av holkar och faunadapåer.

Planen kommer innebära att ett ekologisk skyddsvärt, ett ekologiskt värdefullt, samt ett som klassats som bevarandevärt (arboristbedömning) tas bort. Utöver det finns risk för påverkan på ett skyddsvärdsvärt träd och tre bevarandevärda. Ett av träden som tas bort hyser ekticka (*Fomitiporia robusta*) som är en rödlistad art (Nära hotad, minskande antal habitat).

Eftersom delar av områden med höga naturvärden och värdefulla träd tas bort (eller riskerar påverkas) om planen genomförs bedöms konsekvenserna för områdets livsmiljöer vara märkbart negativa. Bedömningen baseras på att natur som bedöms som regionalt värdefull

tas bort eller minskar i omfattning (se tabell 1 för bedömningsskala) och den natur som byggs in/läggs till främst bedöms tillföra lokala värden.

Figur 3.

Områden som bedöms påverkas av genomförandet av detaljplanen Telestaden Vitsand Norra.

Påverkan på spridningsnätverk

Spridningsnätverket för eklevande insekter förväntas försvagas något som en följd av den utbyggnad som beskrivs i detaljplanen. Planen är anpassad för att spara en del gamla träd som är livsmiljöer för eklevande insekter idag men några äldre ekar och en mindre del av en ekmiljö tas bort. Spridningsvägarna mellan Drevviken och Magelugnen kommer bara påverkas minimalt, men förutsättningar för framtida spridning minskar något som följd av värdefulla gamla ekar tas bort. Detta sker samtidigt som många andra spridningsvägar runt Farsta minskar. Det innebär att det är i synnerhet viktigt att bibehålla de ekområden som finns i nätverket, för att undvika att områden isoleras av bebyggelse. Eventuella framtida exploateringar i denna del av spridningsnätverket kan komma att skapa en kumulativ negativ effekt av Stockholms stads samlade exploateringar.

Eftersom huvuddelen av områdets skyddsvärda ekar kommer finnas kvar, men en del livsmiljö för framtida spridning försvinner bedöms planen medföra små negativa konsekvenser på nuvarande regionala spridningssamband.

Detaljerad beskrivning av påverkan (se figur 3)

1. Byggnader som planeras i norra delen av strukturplanen innebär att ett mindre parti blandskog med påtagligt naturvärde försvinner. I och med det tas en skyddsvärd ek med en påträffad rödlistad art (ekticka) bort. Nya, större ekar bör planteras in i området i vidare gestaltning som ersättning.
2. Delar av hållmarkstallskog och ekmiljö av högt naturvärde försvinner som följd av att byggnad och väg söderut uppförs. Området är en del i ett spridningsområde mellan övriga ekområden i och direkt utanför planområdet. Utformning av gator/offentliga rum runt området blir avgörande för hur stor påverkan kommer att bli. Förändrad placering/utformning av byggnad kan avhjälpa.
3. De planterade oxelalléerna tas bort. Vissa av dessa oxlar är grova och området som helhet bedöms ha visst naturvärde. Frågan hanteras i en dispens från biotopskyddet och nya träd planteras i området som ersättning. På sikt kommer bedöms ingen påtaglig skada uppstå.
4. Särskild vikt bör tas vid skyddsvärda träd som riskerar att skadas. De träd som tas bort bör ersättas med andra träd av samma art. Fler träd än de som tas bort bör planteras som ersättning. Det är svårt att ange hur många träd som exempelvis en gammal ek ska ersättas med men ju äldre trädet är desto fler träd bör det ersättas med. En särskild utredning kring hur mycket kompensation som bedöms rimlig bör genomföras.

Skadelindrande åtgärder enligt skadelindringshierarkin

Undvik – Minimera skada

Ekologigruppens bedömning är att det finns potential för ytterligare anpassningar av bebyggelsens placering för att undvika eller minimera påverkan på områdets naturvärden. Förslag till åtgärder på olika platser i området beskrivs i respektive punkt ovan.

Generellt bör det vara prioriterat att bevara områden med höga naturvärden intakta, så som hållmarkstallskogen med ekmiljö som finns i områdets södra del.

Detta område hyser flera gamla träd, främst ekar och tallar, men också de rödlistade arter som är kopplade till dessa miljöer. Den typen av områden går inte att ersätta inom rimlig tidsrymd utan bör tas i anspråk med försiktighet så att områdets värden kan bevaras för framtiden. Viktiga spridningsstråk bör fredas från bebyggelse för att stärka landskapssambanden i området.

I den föreslagna planen bevaras de mest värdefulla tall- och ekmiljöerna, men vissa delar tas i anspråk. Det är viktigt att det fortsatt finns en blandning av gamla och unga träd inom området, liksom stående och liggande död ved. Den eventuella bebyggelseutvecklingen inom dessa områden

ska göras med stor försiktighet. Värdefulla träd och strukturer bör markeras, mätas in och skyddas under byggtiden. Etableringsområden bör inte läggas inom värdefulla naturmarker. Värdefulla träd som sparas i anslutning till bebyggelse bör ges ett respektavstånd på minst tio meter räknat från trädets stam och helst ett par meter utanför kronan för att de ska kunna finnas kvar långsiktigt.

Förstärkning av naturvärden och kompensatoriska åtgärder

För skador som inte kan undvikas kan kompensatoriska åtgärder genomföras. Kompensationsåtgärder ska främst användas för att ersätta naturvärden av klass 3 och 4. Högre naturvärden, såsom hållmarksområdet och de olika ekmiljöerna, tar alltför lång tid att skapa för att det ska vara rimligt att kompensera. Exempel på värden som brukar gå bra att anlägga är naturmiljöer med fokus på pollinering och trädmiljöer med lövträd som relativt snabbt kan ge värdefulla livsmiljöer, exempelvis asp, sälk och hassel. Det kan också vara att stärka värden genom aktiv skötsel av kvarvarande miljöer, eller att skydda områden genom reservatsbildning eller andra formella skydd. Nedan presenteras förslag på åtgärder som kan användas för att förstärka områdets naturvärden.

Høj värden i kvarvarande områden med naturvärden kopplade till ek

Ekmiljöer kräver en noggrant utformad skötsel för att naturvärdena ska bevaras/utvecklas. En skötselplan för naturmarken skulle ha stor positiv betydelse för bevarande och utveckling av värden som finns på platsen idag. Viktiga skötsel aspekter är att ekar som står trängda behöver gallras fram.

Skapa nya naturvärden i den tillkommande bebyggelsen

Detaljplanen kommer att innebära att viss del naturmark tas i anspråk, vilket minskar utrymmet för områdets biologiska mångfald. Genom medveten gestaltning av kvartersmark och allmän platsmark, kan påverkan minskas och i viss mån kompenseras. Generellt kan man säga att naturvärden kopplade till yngre naturmiljöer lättare kan "flyttas runt" eller återskapas inom området. Befintliga värdefulla och grova träd som finns inom området behöver då finnas kvar som en bas för den nya/tillkommande grönsstrukturen i området. Naturvärden som försvinner kan delvis kompenseras genom att skapa nya naturliknande miljöer i stadsstrukturen, med arter som anknyter till omgivande mark. Principer för ny natur kan med fördel beskrivas i gestaltungsprogram.

Bostadsgårdarna föreslås gestaltas med vissa naturinslag, och inhemska arter. Det skulle dock kunna accentueras ytterligare i planen. Ett större fokus på naturliga biotoper som öppna ekmiljöer eller blommande buskmiljöer med en tydlig plan för att på sikt uppnå liknande värden som tas bort, skulle vara gynnsamt. Det skulle vara bra om fler ekar skulle kunna planteras in som solitärer i området.

Om ny parklek eller parkytor planeras kan dessa utformas med målet att bevara så mycket av den naturligt värdefulla vegetationen som möjligt. Vid val av växter som ersätter nedtagen vegetation och för nya planteringsytor bör biologiska aspekter, såsom blomning (ej fyllda blommor), och val av bärande buskar och träd vara viktiga. Samt att växtvalet till största delen skall bestå av sådana inhemska arter som redan finns på platsen.

Spara död ved

Nedtagna större trädstammar av ek och tall, bör företrädesvis sparas i området och placeras ut på plats eller i närområdet, i form av faunadepåer. Död ved är en värdefull resurs som gynnar många arter.

Åtgärder utanför planområdet

Kompensationsåtgärder kan också utföras i form av förstärkningsåtgärder utanför aktuellt planområde. Det kan till exempel vara att flytta stora ekar som tas bort till närliggande spridningsstråk, förstärka dessa spridningsstråk för framtiden genom värdeökande restaureringsinsatser eller att plantera nya ekskogsområden. Dessa åtgärder kräver samordning mellan staden och byggaktör och kan kräva särskild utredning. Under 2019-2021 genomförs ett

arbete inom Stockholm stad för att stärka regionala spridningsstråk för ek. Underlag som tas fram inom det projektet skulle kunna ligga till grund för detta projekts kompensatoriska åtgärder.

Tabell 1 Konsekvensskala som använts för att göra bedömningar av planens konsekvenser. Skalan är samma som används då Ekologigruppen författar MKBer.

Konsekvenser	Naturvärden, kultur, rekreation	Hälsa och säkerhet	Övriga hållbarhetsparametrar
+ 4, Mycket stora	Betydande förbättrande påverkan på riksobjekt eller regionalt värdefulla objekt.	Bidrar till att tydligt förbättra nuvarande överskridna MKN, rikt- och gränsvärden .	Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.
+ 3, Stora	Begränsad positiv påverkan på riksobjekt eller regionala värden, <i>eller</i> betydande positiv påverkan på kommunala värden.	Bidrar till att förbättra nuvarande överskridna MKN, rikt- och gränsvärden .	Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera betydande aspekter.
+ 2, Märkbara	Liten positiv påverkan på riksobjekt eller regionala värden <i>eller</i> begränsad påverkan på kommunala värden <i>eller</i> omfattande påverkan på större lokala värden.	Förbättrar delvis nationella MKN, rikt- eller gränsvärden .	Bidrar tydligt till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i mindre betydande aspekter.
+ 1, Små	Liten positiv påverkan på kommunala värden <i>eller</i> mindre konsekvenser för lokala värden.	Uppfyller MKN och nationella rikt- och gränsvärden , men kan på ett icke betydelsefullt sätt förbättra aspekter av dessa.	Bidrar i någon mån till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.
+0, Inga eller obetydliga	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena.	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för hållbarhetsprestandan.
- 1, Små	Liten negativ påverkan på kommunala värden, eller mindre konsekvenser för lokala värden.	Uppfyller MKN och nationella rikt- och gränsvärden, men kan på ett icke betydelsefullt sätt motverka aspekter av dessa.	Försämrar i någon mån hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.
- 2, Märkbara	Liten negativ påverkan på riksobjekt eller regionala värden eller begränsad påverkan på kommunala värden eller omfattande påverkan på större lokala värden.	Uppfyller MKN , men inte i alla dess aspekter. Uppfyller huvudsakligen nationella rikt- eller gränsvärden, men inte i alla dess delar eller avseenden.	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i mindre betydande aspekter.
- 3, Stora	Begränsad negativ påverkan på riksobjekt eller regionala värden eller betydande påverkan på värden av kommunalt intresse.	Riskerar att överskrida miljökvalitetsnormer eller nationella rikt- eller gränsvärden för miljö	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller betydande aspekter.
- 4, Mycket stora	Betydande negativ påverkan på riksobjekt eller regionalt värdefulla objekt.	Överskrider tydligt miljökvalitetsnormer eller nationella rikt- eller gränsvärden för miljö	Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.

Referenser

Tryckta källor:

Ekologigruppen, 2019a. Telestaden, Farsta - Naturmiljöutredning med naturvärdesinventering enligt SIS och konsekvensbeskrivning.

Ekologigruppen, 2019b. Spridningsanalys Karlsvikstrand Telestaden - PM